

OPERATION

"KIG NED I BÆKKEN"

Vejledning: Sådan lokaliserer og vurderer du om vandløbet er forurenet med ensilagesaft eller gylle.

Derfor er det vigtigt at kigge ned i de små vandløb

De små vandløb er naturens vuggestue for fisk og smådyr. Her vokser ørredyngel, lakseyngel og insekter op, før de bevæger sig ud i de større vandløb. En kortvarig forurening kan på få timer dræbe alt liv i et vandløb – og det kan tage flere år, før økosystemet kommer sig.

Derfor er det afgørende, at vi stopper op og kigger ned i bækken – især i vinterhalvåret og i perioder med meget regn, når risikoen for forureninger og afløb er størst.

Hvad er ensilage og gylle – og hvorfor er de farlige?

Stoffet	Hvad er det?	Hvorfor er det farligt i vandløb?
Ensilage	Foder (græs, majs m.m.) konserveret ved gæring. Ensilagesaft er den mørke, syrlige væske, der siver ud fra plansiloen.	Ensilagesaft har et meget højt biologisk iltforbrug – op til 220 gange højere end urensset byspildevand. Når det havner i et vandløb, forbruges al ilten, og alt liv dør. Senere kan der opstå "lammehaler", som fortrænger livet i vandløbet.
Gylle	Flydende husdyrgødning fra stalde – en blanding af urin, afføring og vand.	Indeholder ammoniak og næringsstoffer, som kan forgifte fisk direkte og skabe iltmangel og algevækst. Akutte gylleudslip kan dræbe alt liv på få timer.

Sådan genkender du en forurening

Når der har været en forurening med ensilagesaft, ser man ofte lammehaler i vandløbet. Lammehaler er kolonier af mikroorganismer, der lever af de organiske stoffer i forureningen. De danner hvide, grå eller brune tråde og totter, der ligner vat, som hæfter sig på sten, rødder, bund og planter.

Lammehaler forbruger selv ilt, når de vokser, og bidrager dermed til den iltmangel, der dræber fisk og insekter.

Tegn på ensilageforurening:

- Hvide, slimede tråde på sten og planter, der ligner vat eller uldtotter.
- De sidder fast på alle faste overflader – i større eller mindre grad afhængigt af, hvor langt man er fra kilden – og blaffer i strømmen.
- Ingen fisk eller smådyr i området – kun Tubifex-larver (røde ilt-tolerante børste-orme).

Når der er en forurening med gylle ses en ofte momentan død af fisk og andet dyreliv, afhængig af hvor kraftig forureningen er. Kort efter forureningen har passeret ser vandløbet igen fint ud, men er tomt for fisk og insekter. Dette kan nogen gange snyde og gøre forureningen svær at opdage.

Tegn på akut gylleforurening:

- Vandet er brunt, nogen gange næsten sort.
- Vandet lugter mere eller mindre af gylle.
- Vandløbet ser fint ud, men der ligger døde fisk og smådyr.
- Vandløbet er tomt for levende organismer som fisk og smådyr.

Sådan opdager du en forurening

1. Stop op og kig ned i vandløbet, nogle gange skal man helt ned på hug for at se godt efter på nedhængende vegetation, sten og bund.
2. Se efter om der er tegn på lammehaler, hvide eller grå totter, der ligner vat eller uld (se billeder nedenfor).
3. Se efter om bunden er helt sort, evt. med hvide eller purpurfarvede områder. Hvis dette er tilfældet, er man ofte tæt på kilden til forureningen.
4. Prøv at lugte til vandet. Har det en let sødlig lugt af ensilage, eller lugter det af gylle.

Hvad gør du, når du observerer en forurening?

1. Observer og dokumentér

- Notér sted, tidspunkt og udseende af vandet.
- Tag masser af billeder eller video (af døde fisk, lammehaler, udløb), og helst også nærbilleder af lammehaler mv.

2. Vurder situationen

- Akut forurening (gylle, døde fisk, kraftig lugt): Ring 112 og oplys, at der er en akut miljøforurening i gang.
- Langvarig påvirkning (fx lammehaler, algevækst): Kontakt kommunens miljøvagt via 112/114 eller kommunens miljøafdeling.

3. Følg op

- Notér hvem du har talt med.
- Følg op, hvis forureningen fortsætter.

4. Kontakt DSF

- Kontakt Danmarks Sportsfiskerforbunds Natur- og Miljøkonsulenter og send dine observationer til os.

Årsager til forurening

Typiske kilder:

- Plansiloer uden randzone eller med tilstoppe af afløb.
- Defekte eller slukkede pumper.
- Drænrør koblet direkte til plansiloer og fejl i rørsystemer.
- Udsprinkling af ensilagesaft eller forurenede vand på vandmættet jord.
- Udbringning af gylle på vandmættet eller frosne jord.

Lovgrundlag for forureningsforbud

Forbuddet mod forurening er funderet i Miljøbeskyttelseslovens § 27.

§ 27. Stoffer, der kan forurene vandet, må ikke tilføres vandløb, søer eller havet, ligesom sådanne stoffer ikke må oplægges således, at der er fare for, at vandet forurenes. Der kan dog efter § 28 gives tilladelse til, at spildevand tilføres vandløb, søer eller havet.

Kommunen er ansvarlig vandløbsmyndighed og har PLIGT til at reagere på forurening af vandløb, jf. Miljøbeskyttelseslovens § 68.

§ 68. Tilsynsmyndigheden skal foranledige et ulovligt forhold lovliggjort, medmindre forholdet har underordnet betydning.

Vandløb med voldsom forurening med ensilagesaft, der ses som kraftige belægninger på alle overflader under overfalden, med hvide, grålige og brune lammehaler.

Overfladeafstrømning med ensilagesaft viser kraftige belægninger med lammehaler ned over vandløbsbrinken.

Lidt mere moderat forurening med ensilagesaft giver lammehaler i lidt mindre udstrækning end på ovenstående billeder. Der kan også være tale om en opstrøms forurening, hvor løsrevne lammehaler sætter sig på vegetation og strukturer i vandløbet.

Kraftig belægning med grå lammehaler på grusbund.

Brune lammehaler med hvide spidser er tegn på en igangværende forurening med ensilagesaft. De hvide spidser er lammehaler i vækst. Er lammehalerne brune eller grå, kan de være under forfald og nedbrydning, fordi forureningen er reduceret.

Lammehaler på undervandsvegetation. Nogle gange skal man ret tæt på vandet for at kunne de lammehalerne. Enten fordi forureningen er mindre, eller fordi forureningen forekommer langt opstrøms.

Fasthængende lammehaler i vegetation. I dette tilfælde kom lammehalerne fra et dræntilløb, og havde løsrevet sig inde fra røret og hang i vegetationen længere nedstrøms i vandløbet.

Lammehaler ved et drænudløb.

Lammehaler ved et drænudløb. Forureningen strakte sig ikke ret langt nedstrøms og var lokal lige ved drænudløbet, fordi drænvandet blev fortyndet af vandløbsvandet. Forekomsten af lammehaler ved drænudløbet er et kraftigt tegn på at der er noget galt, og kilden skal opsøges og findes af Kommunen.

Fastsiddende lammehaler i nedhængede vegetation.

Brune og hvide lammehaler på undervandsvegetation. Man skal bevæge sig helt ned til vandet og se godt efter for at se at noget er galt. Det er ofte ikke nok at stå på en bro og kigge ned i vandløbet.

Kraftig forekomst af grå lammehaler ved udløb af grøft.

Lammehaler ved udløb af dræn inde langs bredden.

Lammehaler fra et dykket drænudløb.

